

De schat in de akker

in de serie gelijkenissen

21 mei 2017

Voorgangers: Ad de Gruijter (overweging) en Jos van Eijden

Lezingen

Verhaal 42, De boer, zijn zonen en het land

Aisopos (Griekse dichter, schrijver 620-650 voor Chr.)

Er was eens een boer die vier zonen had. De boer was een hardwerkende man, maar zijn zonen waren erg lui. Toen de boer oud werd, realiseerde hij zich dat hij zijn zonen de waarde van hard werken moest leren voordat hij stierf. Dus nam hij al zijn geld en kocht een stuk land. Het land was bedekt met onkruid en vol met stenen, maar de man wist dat het vruchtbare bodem voor de landbouw zou zijn. Zijn zonen waren echter boos omdat ze dachten dat het land waardeloos was. Ze klaagden bitter, maar hun vader vertrouwde hen toe dat hij een goede reden had om het land te kopen. Maar hij hield geheim waarom.

Toen de vader ziek werd en wist dat hij stervende was, riep hij zijn zonen en onthulde het geheim. "Voordat het te laat is, zal ik jullie zeggen waarom ik dit land heb gekocht. De godin Fortuna verscheen mij en vertelde me dat er in deze grond een schatkist vol goud is verborgen, maar deze is diep begraven in de grond. Zoek gewoon de verborgen schat, en jullie zullen rijk zijn voor de rest van je leven." Met deze woorden stierf de oude man.

De kinderen stonden te popelen om de schat te ontdekken en ze begonnen meteen te graven. Ze trokken het onkruid uit, verwijderden de stenen en woelden de grond om op zoek naar de schat. Dat deden ze vele dagen achtereenvolgend, totdat ze eindelijk de woorden van hun vader begrepen: de schat was het land zelf, rijke grond dankzij hun harde werken. Ze plantten gewassen en de oogst was overvloedig elk jaar opnieuw precies zoals hun vader had beloofd.

Mattheüs 13, 44-46; 6, 21 (NBV)

13, 44-46: Het is met het koninkrijk van de hemel als met een schat die verborgen lag in een akker. Iemand vond hem en verborg hem opnieuw, en in zijn vreugde besloot hij alles te verkopen wat hij had en die akker te kopen.

Ook is het met het koninkrijk van de hemel als met een koopman die op zoek was naar mooie parels. Toen hij een uitzonderlijk waardevolle parel vond, besloot hij alles te verkopen wat hij had en die te kopen.

6, 21: Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Thema

Grote mensen houden van cijfers. Wanneer je hun vertelt van een nieuwe vriend vragen ze nooit het belangrijkste. Ze zeggen nooit 'Hoe klinkt zijn stem? Van welke spelletjes houdt hij het meest? Verzamelt hij vlinders?' Maar ze vragen: 'Hoe oud is hij? Hoeveel weegt hij? Hoeveel broertjes heeft hij? Hoeveel verdient zijn vader?' Dan pas vinden ze dat ze hem kennen.

Als je tegen grote mensen zegt: 'Ik heb een prachtig huis gezien van rode baksteen, met geraniums voor de ramen en duiven op het dak', dan kunnen ze zich dat huis niet voorstellen. Je moet zeggen: 'Ik heb een huis gezien van € 300.000 euro (*vijftigduizend gulden)'. Dan roepen ze: 'Wat mooi!'

Zo zijn ze nu eenmaal. Je moet het ze maar niet kwalijk nemen. Kinderen moeten veel geduld hebben met grote mensen.

Deze tekst komt uit 'Le petit prince' ('De kleine prins') geschreven door Antoine de Saint Exupéry (1943) waarbij het bedrag van het huis (*€ 300.000) is aangepast aan vandaag de dag (in de versie van 1943 stond in de Nederlandse vertaling *vijftigduizend gulden).

De kleine prins, die van een andere planeet komt, ontdekt dat de mensen die hij ontmoet anders kijken naar en praten over wat waardevol is, en daar verwondert hij zich over.

Je manier van kijken en waarderen onthult aan jezelf en aan anderen wat voor jou van waarde is.

Je zou ook kunnen zeggen: waar je schat ligt. Want bij de voorbereiding kwam de volgende Bijbeltekst in beeld (Mattheus 6, 19-21): Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Maar welke schatten zijn dat dan? Wat is van echte waarde?

Maar liefst zeven gelijkenissen treffen we in het Mattheusevangelie aan om uiteen te zetten wat 'koninkrijk der hemelen' zou kunnen betekenen. Zou het zo ingewikkeld zijn?

Zeven is het getal van de volheid, de volledigheid. Vandaag de tweede gelijkenis in een serie van drie, over de schat in de akker en de gevonden parel.

Zullen we dit uur met elkaar schatgraven? Wie weet wat we aantreffen en.... meenemen.

Overweging

In het Görlitzerpark in de Berlijnse wijk Kreuzberg ondervinden omwonenden hinder van illegale migranten die in alle openheid marihuana en heroïne verhandelen. Ze verstoppen hun 'handel' in de grond, zodat de politie niets bij hen aantreft als die weer een keer het park uitkomt. Andere omwonenden hebben begrip want deze illegalen mogen niet werken en dit is hun enige manier van inkomen. Dit krantenbericht (Trouw ma 8-5-2017) deed me denken aan asielzoekers en ongedocumenteerden die in steden als Rome en Barcelona, waar veel toeristen zijn en dus mogelijke klanten, hun handelswaar (horloges, oorbellen, kettingen, waaiers) op een laken op straat uitspreiden. De vier punten van het laken zijn met elkaar verbonden door één koord. Wanneer ze worden gewaarschuwd dat de politie eraan komt is met één handbeweging het laken dichtgebonden en de handelaar verdwijnt met de waar waarvan hij leven moet. Dat verstoppen van handelswaar, wat van waarde is, soms in de grond komt ons bekend voor. In de tijd dat er nog geen banken en kluisjes waren stopte men kostbare bezittingen (goud, sieraden, geld) in de grond, vooral in tijden van oorlog, als de vijand kwam, wanneer je op de vlucht moest slaan en later....later als alles weer veilig en rustig zou zijn, dan zou je terugkeren naar die plek, je zou je verstopte bezittingen opgraven en de draad van je leven weer kunnen oppakken (zo werden ook kostbare schilderijen tijdens de Tweede Wereldoorlog verstopt in de gangenstelsels van de grotten in Zuid Limburg).

Vaak kwam het er niet meer van. Eeuwen later zoeken archeologen en hobbyisten de bodem af onder meer met metaaldetectoren in de hoop iets aan te treffen van wat ooit verborgen of vergeten werd. Soms ploegt een boer zijn akker om en stuit op een schat uit het verleden. We zijn dan nieuwsgierig naar de herkomst van bekers, met edelstenen bezette sieraden, munten, goud. Wat is van groter waarde? Het verhaal dat de schat aan ons onthult over de cultuur en leefwijze van mensen uit een ver verleden, of de waarde die de schat zou opbrengen als je deze verkoopt zodat je er materieel (financieel) beter van wordt?

Over die vraag ging het ook in het verhaal van 'De kleine prins' van de hand van Antoine de Saint Exupéry (1943). Waar de een onder de indruk is van de waarde van een huis, het moet wel heel mooi zijn als het heel veel geld kost, is een ander vooral onder de indruk van de beschrijving van het huis: hoe mooi het is, welke kleuren het heeft, welke planten er groeien. Wat van waarde is hangt af van hoe je kijkt en

waardeert.

In een dorp viel eens de postcodeloterijprijs in een klein straatje. De meeste bewoners hadden loten en waren dolgelukkig met de onverwacht grote prijs.

Enkele jaren later werden de winnaars bezocht om te vragen of ze gelukkig waren geworden van hun prijs. De meesten waren verhuisd en blij met hun nieuwe grotere en duurdere woning. Er was ook heimwee. Ze misten hun vertrouwde straatje waar iedereen elkaar kende, waar je zomaar bij elkaar kon binnenlopen. Ze vormden een hechte gemeenschap waar iedereen kon rekenen op de ander.

Dát bestond niet meer, ook niet in het straatje waar nu nieuwe bewoners waren neergestreken.

Er was iets gewonnen, maar er was ook veel waardeverloren gegaan.

‘Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn’ horen we in het Mattheusevangelie (Matth. 6, 21).

Vandaag wordt in de gelijkenis ook een schat gevonden, tot tweemaal toe zelfs.

(Matth. 13, 44) Degene die een verborgen schat in de akker vindt komt deze kennelijk toevallig op het spoor. Er staat ‘iemand vond hem’. In plaats van de schat op te graven verbergt hij deze opnieuw en hij besluit alles wat hij bezit te verkopen om die akker met daarin de schat in bezit te krijgen. Wellicht zouden wij het risico wat hij neemt – eerst alles verkopen en dan maar afwachten of je die akker verwerft – naïef vinden.

(Matth. 13, 45-46) In het tweede korte verhaal wordt de ‘schat’ niet zomaar toevallig gevonden, de koopman die de parel vindt is op zoek naar mooie parels. Eenmaal de uitzonderlijk waardevolle parel gevonden besluit ook hij alles te verkopen om die parel in bezit te krijgen. Hetzelfde risico wordt genomen als in het voorafgaande korte verhaal.

Wanneer je alles wat je hebt wilt investeren in die ene gevonden schat (je vond hem toevallig of was er juist naar op zoek), wat maakt die schat dan zo de moeite waard? Met die vraag blijven we achter.

Het thema van de schat in de akker heeft oude papieren zo hebben we kunnen horen in het verhaal van de Griekse dichter, schrijver Aisopos met als titel ‘De boer, zijn zonen en het land’. Daar blijkt de schat het land zelf. Omdat de zonen de handen uit de mouwen steken en het land bewerken levert het veel rijkdom op. Niks komt zomaar aanwaaien, je moet wel je bijdrage leveren, zou de moraal van het verhaal kunnen zijn. Het was de les van de hardwerkende vader aan zijn luie zonen.

In de gelijkenis bij Mattheus echter ligt de schat al in de akker, je zou kunnen zeggen ‘voor het oprapen’.

Wat ligt voor het oprapen dat alles wat je bezit hierbij verbleekt?

ommigen zeggen dat met de akker onze aarde, deze wereld wordt bedoeld die de Eeuwige ons heeft geschonken en dat de aarde op allerlei manieren vrucht kan dragen door onze inzet. Dan zijn we terug bij de Griekse schrijver Aisopos. Door hard werken kun je iets moois tot stand brengen en dat is de schat. Het lijkt mij een goede aanbeveling, maar dat gebeurt juist niet in de gelijkenis. Er moet niks.

Het vinden van de schat in de gelijkenis bij Mattheus leidt tot grote blijdschap (net als bij het winnen van de loterij?) onmiddellijk gevolgd door de poging de akker in bezit te krijgen.

s de schat uit de akker gehaald? Waaruit bestond die schat? Wat was die waard? Hoe ging het verder?

(vragen zoals in het verhaal van ‘De kleine prins’). We weten het niet. Het verhaal stopt met het voornemen de akker kost wat kost in bezit te krijgen. Daar moeten we het mee doen.

Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn’ Je zou het ook kunnen omkeren: Waar je hart naar uitgaat, daar is je schat.

Voor de leerlingen van Jezus die de gelijkenis aanhoorden zal het vinden van de schat ook zeker opgeroepen hebben: de liefde voor de woorden van de Thora in je hart. Thora – woorden over gerechtigheid en vrede, over opkomen voor de vluchteling, de arme, de wees – er zijn voor elkaar.

Er zijn wel zeven gelijkenissen voor nodig.

Nu valt – wat laat wellicht – het woord ‘liefde’.

Is het naïef om alles wat je bezit te verkopen als je daarmee de schat van de liefde kan verwerven? De liefde voor de ander, de liefde voor de Thora?

Gaat er iets boven jouw liefde voor wie je het meeste liefhebt?

Hoe vind je de schat in jezelf, de parel die jij zelf bent?

Dat jijzelf een schat zou kunnen herbergen, de parel zou kunnen zijn is misschien niet het eerste waaraan je denkt, want dat zeg je toch niet van jezelf. ‘Ik de schat, ik een parel?’ Dat is toch ongeloofwaardig!

Maar toch, in jou – in mij kan een schat aangetroffen worden. Wellicht verstopt in de grond (je onderbewustzijn) van je eigen bestaan, diep verborgen, zoekgeraakt en niet meer teruggevonden, onder stof van tijd vergeten, nog niet ontdekt, nooit door een ander in jou aangeraakt of aan het licht gebracht. En nu spreekt de gelijkenis je aan op de mogelijkheid van die vondst in jezelf.

Ik zou willen voorstellen de gelijkenis precies op deze wijze te lezen. De schat is niet iets buiten ons, de schat, de parel is verborgen in elke mens, in de akker van je leven waar jarenlang gewerkt, bewerkt wordt en omgeploegd.

‘Iemand’ vond een schat. Iemand, dat kan dus iedereen zijn, ook jij en ik.

De gelijkenis nodigt ons uit de schat, de parel in onszelf te ontdekken en dat kan, zoals in de gelijkenis, zomaar onverwacht gebeuren of na lang zoeken.

Uiteraard is het niet de bedoeling de schat uit de akker te verwijderen of te verkopen. Het zou niet eens kunnen. Na de blijdschap van de ontdekking rest de vraag hoe de schat te beheren, ermee om te gaan, deze vruchtbaar te maken voor onszelf, de ander en de wereld. Daar geeft de gelijkenis geen antwoord op. Waarschijnlijk omdat ieder zijn/haar eigen antwoord mag geven.

De gelijkenis is onthullend, verrassend en kritisch.

Voor degenen die almaar twijfelen aan eigen kunnen, voor degenen die in anderen geen schat aan mogelijkheden zien.

De gelijkenis is troostend. Het koninkrijk der hemelen, dat is de hemel op aarde, niet straks maar nu, niet ver weg maar dichtbij, in jou verborgen, geloof het maar en het mag aan het licht komen.

Laten we schatgraven en elkaar helpen met zoeken en vinden en vruchtbaar maken.

Ad de Gruijter 21-05-2017